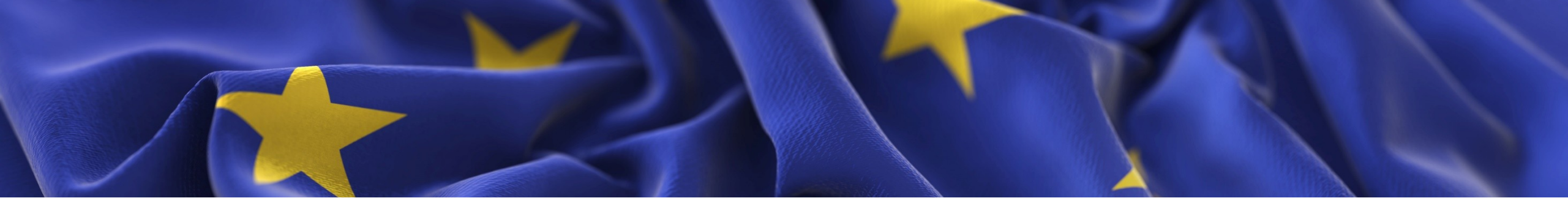

**Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz
Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu**
Wizyta ad hoc w Polsce w 2019 r.

Policyjni
Pełnomocnicy
ds. Ochrony
Praw Człowieka

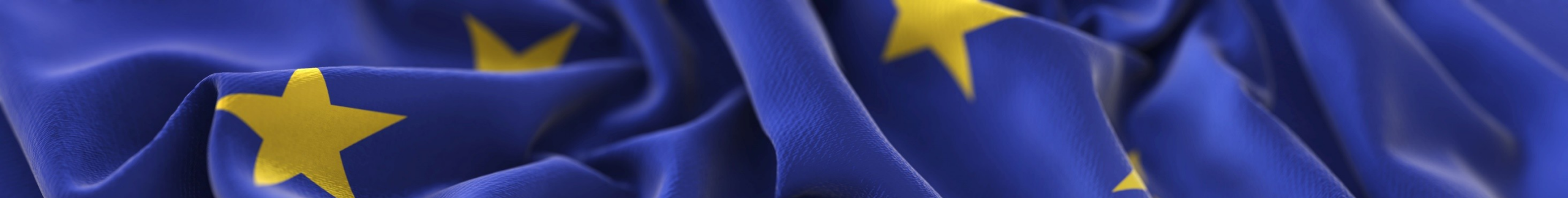

Szanowni Policjanci i Pracownicy Policji!

Polska od dziesięcioleci jest członkiem wielu organizacji międzynarodowych. Jej obecność w gronie państw przywiązujących olbrzymią wagę do wysokich standardów prawnych, demokratycznych, społecznych i ekonomicznych jest wielkim przywilejem, jednak pociąga za sobą konieczność podejmowania zdecydowanych działań służących ich podnoszeniu i ochronie.

Niniejszy materiał informacyjny, został przygotowany w celu przypomnienia, jak ważne w naszej codziennej służbie są przestrzeganie i ochrona praw człowieka. Pozwólmy, aby te krótkie, a zarazem istotne informacje, w szczególności wynikające z Raportu Komitetu ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu, przyczyniły się do wzmacniania standardów postępowania Policji zawartych w najważniejszych dokumentach międzynarodowych oraz krajowych.

Policijni Pełnomocnicy ds. Ochrony Praw Człowieka

Rada Europy

Podstawowe informacje

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Rada Europy

- Międzynarodowa organizacja założona **5 maja 1949 r.** przez 10 państw europejskich.
- Obecnie liczy **47 członków** – wszystkie państwa europejskie, oprócz Białorusi, w tym wszystkie państwa Unii Europejskiej.
- Jednym z najważniejszych zadań Rady Europy jest ochrona praw człowieka.
- Stąd kojarzona jest z Europejską konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz Europejskim Trybunałem Praw Człowieka.

Grafika: www.coe.int

Rada Europy – cel i działalność

- Jej celem jest osiągnięcie większej jedności między wszystkimi członkami, aby chronić i wcielać w życie ideały i zasady stanowiące ich wspólne dziedzictwo oraz aby ułatwić postęp ekonomiczny i społeczny.
- Działa m.in. na rzecz:
 - wzmocnienia praw człowieka, niedyskryminacji i walki z rasizmem,
 - podtrzymywania swobody wypowiedzi, równości płci,
 - ochrony praw dzieci,
 - ochrony różnorodności kulturowej,
 - edukacji w zakresie praw człowieka i demokracji.

Grafika: www.coe.int

Rada Europy – cel i działalność

- Poprzez swoje działania doradcze i obserwatorskie pomaga zagwarantować demokratyczne, wolne i rzetelne wybory na kontynencie.
- Pomaga państwom członkowskim zwalczać korupcję i terroryzm.
- W zakres kompetencji Rady Europy nie wchodzi sprawy dotyczące obrony narodowej.

Grafika: www.coe.int

Rada Europy – cel i działalność

- Monitoruje postęp w państwach członkowskich osiągnięty w ww. sferach i tworzy zalecenia poprzez ciała monitorujące złożone z niezależnych ekspertów. Ciała monitorujące to m.in. **Europejski Komitet do spraw Zapobiegania Torturom (CPT)**, Grupa Państw przeciwko Korupcji (GRECO) czy Grupa Ekspertów do Działań przeciwko Handlowi Ludźmi (GRETA).
- Pod jej auspicjami zawarto ponad 200 umów międzynarodowych (tzw. Konwencji Europejskich lub układów częściowych) dotyczących ww. dziedzin.

Grafika: www.coe.int

Polska w Radzie Europy

- W dniu **26 listopada 1991 r.**, na mocy uchwały Sejmu, Polska stała się pełnoprawnym członkiem Rady Europy.
- Sejm stwierdził, że będzie stać na straży demokracji, wolności i praw obywatelskich.

Rada Europy a Rada Europejska i Rada Unii Europejskiej

- **Rada Europy** jest organizacją międzynarodową skupiającą się przede wszystkim na kwestii przestrzegania praw człowieka, rozwoju demokracji i sprawach społecznych.
-
- **Rada Europejska** to instytucja **Unii Europejskiej** o kluczowym znaczeniu politycznym, która organizuje spotkania szefów państw lub szefów rządów państw członkowskich Unii Europejskiej w celu planowania polityki unijnej.
 - **Rada Unii Europejskiej** to główny organ decyzyjny **Unii Europejskiej** zajmujący się uchwalaniem m.in. rozporządzeń, dyrektyw, decyzji, które następnie są implementowane lub bezpośrednio stosowane w krajach członkowskich.

Europejska konwencja o zapobieganiu torturom oraz niehumanemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu

Podstawowe informacje

Europejska konwencja o zapobieganiu torturom oraz niehumanemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu

- Została otwarta do podpisu w Strasburgu w dniu 26 listopada 1987 r., weszła w życie **1 lutego 1989 r.**
- **Polska ratyfikowała Konwencję w 1994 r. (obowiązuje od 1 lutego 1995 r.).**
- Stronami Konwencji są wszystkie (47) państwa członkowskie Rady Europy.
- Konwencja ustanawia **Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Niehumanemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT).**

Europejska konwencja o zapobieganiu torturom oraz niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu

- Zakaz tortur i niehumanicznego lub poniżającego traktowania albo karania jest ogólnym standardem międzynarodowym, jednak społeczność europejska uznała, że należy stworzyć jeszcze efektywniejsze mechanizmy kontroli tego zakazu.
- W preambule do Konwencji znajduje się nawiązanie do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności z 1950 r., a konkretnie do art. 3, który stanowi, że **nikt nie będzie poddany torturom ani niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.**
- Podpisując Konwencję o zapobieganiu torturom, państwa członkowskie wyraziły przekonanie, że ochrona osób pozbawionych wolności może być wzmocniona środkami pozasądowymi o charakterze zapobiegawczym, poprzez wizytacje.

Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Ponizajacemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)

Podstawowe informacje

Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)

- Został ustanowiony przez Europejską konwencję o zapobieganiu torturom oraz niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu (art. 1 Konwencji).
- Nie jest organem śledczym, ale zapewnia pozasądowy mechanizm zapobiegawczy w celu ochrony osób pozbawionych wolności przed torturami i innymi formami złego traktowania.
- Bada, poprzez wizytacje, traktowanie osób pozbawionych wolności w celu wzmocnienia, a w razie potrzeby, ich ochrony przed torturami bądź niehumanicznym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem.
- Członkowie Komitetu wybierani są na okres 4 lat, spośród osób o wysokich kwalifikacjach moralnych. Powinni być znani ze swych kompetencji w dziedzinie praw człowieka, a swój mandat wypełniać w sposób niezależny i bezstronny.

Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)

- Komitet organizuje wizyty w miejscach, w których znajdują się osoby pozbawione wolności przez władzę publiczną.
- Poza wizytacjami okresowymi (zwykle raz na cztery lata), jeśli jest to konieczne, Komitet może organizować dodatkowe wizyty *ad hoc*.
- Komitet zawiadamia dane państwo, w którym chce złożyć wizytę. Po takim powiadomieniu delegacja Komitetu może w każdym czasie odwiedzić każde miejsce, w którym przebywają osoby pozbawione wolności.
- W Polsce było siedem wizyt Komitetu, w tym jedna *ad hoc*.
- Po przeprowadzeniu wizytacji Komitet sporządza sprawozdanie.

Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)

UPRAWNIENIA KOMITETU

- Dostęp na terytorium państwa, w którym ma być przeprowadzona wizyta.
- Dostęp do pełnej informacji o miejscach, w których przebywają osoby pozbawione wolności.
- Nieograniczony dostęp do każdego miejsca pozbawienia wolności, włącznie z prawem poruszania się bez ograniczeń wewnątrz takich miejsc (w przypadku Policji miejscami takimi są pomieszczenia przeznaczone dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoje przejściowe, tymczasowe pomieszczenia przejściowe i policyjne izby dziecka).

Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)

UPRAWNIENIA KOMITETU

- Dostęp do wszelkich informacji niezbędnych dla spełnienia przez Komitet jego zadań.
- Przeprowadzanie na osobności rozmów z osobami pozbawionymi wolności.
- Swobodne kontaktowanie się z każdą osobą, która w przekonaniu Komitetu może dostarczyć istotnych informacji.

Tortury oraz niehumanne lub poniżające traktowanie albo karanie

Wyjaśnienie podstawowych pojęć

Tortury

- Każde działanie, którym jakiegokolwiek osobie umyślnie zadaje się ostry ból lub cierpienie, fizyczne bądź psychiczne, **w celu** uzyskania od niej lub od osoby trzeciej informacji lub wyznania, **w celu** ukarania jej za czyn popełniony przez nią lub osobę trzecią albo o którego dokonanie jest ona podejrzana, a także **w celu** zastraszenia lub wywarcia nacisku na nią lub trzecią osobę albo **w jakimkolwiek innym celu** wynikającym z wszelkiej formy dyskryminacji, **gdy taki ból lub cierpienie powodowane są przez funkcjonariusza państwowego lub inną osobę występującą w charakterze urzędowym lub z ich polecenia albo za wyraźną lub milczącą zgodą.**
- Określenie powyższe nie obejmuje bólu lub cierpienia wynikających jedynie ze zgodnych z prawem sankcji, nieodłącznie związanych z tymi sankcjami lub wywołanych przez nie przypadkowo.

art. 1 Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania

Traktowanie i karanie niehumanitarne

To traktowanie, które wywołuje intensywne cierpienie fizyczne lub psychiczne.

W przypadku niehumanitarnego traktowania stopień dolegliwości jest wyższy, niż w przypadku traktowania poniżającego, ale niższy, niż w przypadku tortur.

Logo kampanii społecznej Krajowego
Mechanizmu Prewencji Tortur
Grafika. www.rpo.gov.pl

Traktowanie i karanie poniżające

Występuje wówczas, gdy powoduje poczucie strachu i upokorzenia, prowadzące do upodlenia.

Grafika: Centrum Szkolenia Policji, ZDDiP

**Tortury
oraz niehumanne lub poniżające traktowanie
albo karanie**

**Zakaz tortur oraz niehumannego lub poniżającego
traktowania albo karania jest
ZAKAZEM ABSOLUTNYM!**

Oznacza to, że nikt nie może ograniczyć bądź zawiesić obowiązywania
tego zakazu w jakichkolwiek okolicznościach, nawet w trakcie wojny
lub zagrożenia wojną.

Raport dla Rządu Rzeczypospolitej Polskiej
z wizyty *ad hoc*
Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania
Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu
Traktowaniu albo Karaniu (CPT)
Najważniejsze informacje

Wizyta *ad hoc* w Polsce – najważniejsze informacje

- Wizyta Komitetu została przeprowadzona w dniach **9-16 września 2019 r.**
- Wizytowano następujące miejsca:
 - jednostki Policji w Gdańsku, Krakowie, Sopocie i Warszawie,
 - areszty śledcze w Gdańsku, Krakowie i Warszawie-Służewcu.
- Wizytację przeprowadziło 3 członków Komitetu wraz z dwoma tłumaczami.
- Delegacja Komitetu konsultowała się z pięcioma podmiotami:
 - Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Komendą Główną Policji,
 - Prokuraturą Krajową oraz Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich,
 - Helsińską Fundacją Praw Człowieka.

Raport Komitetu – ustalenia w zakresie niewłaściwego traktowania

Większość osób zatrzymanych przez Policję z którymi rozmawiała delegacja Komitetu, stwierdziła, że była traktowana w sposób właściwy.

Pojawiły się jednak zarzuty dotyczące fizycznego niewłaściwego traktowania:

- Użycia nadmiernej siły podczas zatrzymania lub bezpośrednio po nim w stosunku do osób, które - według relacji - były już pod kontrolą i nie przeciwstawiły się (lub już nie przeciwstawiły się) zatrzymaniu - silne przyciskanie osoby twarzą do ziemi (lub ściany), klęczenie na osobie, w tym na jej twarzy, nadeptanie na nią, uderzanie otwartą dłonią, kopnięcia lub uderzenia pięścią.

Raport Komitetu – ustalenia w zakresie niewłaściwego traktowania

- Stosowanie, w sposób bolesny i długotrwały, kajdanek za plecami, podnoszenie za kajdanki i/lub ciągnięcie osoby za kajdanki po ziemi.
- Uderzanie otwartą dłońią i w jednym przypadku kopanie podczas przesłuchania w komisariacie Policji.
- W kilku przypadkach osoby twierdziły, że w czasie kiedy były zatrzymane przez Policję, grożono im i/lub doszło do obrażania słownego.

Grafika: rpo.gov.pl

Raport Komitetu – opis zdarzeń

- Tymczasowo aresztowany stwierdził, że przy zatrzymaniu policjanci użyli wobec niego nadmiernej siły pomimo deklaracji, że nie będzie stawiał oporu. Został przyciśnięty twarzą do ziemi, założono mu kajdanki za plecami i za pomocą kajdanek podniesiono. Po przybyciu do jednostki Policji miał zostać ponownie przyciśnięty twarzą do podłogi przy wysiadaniu z radiowozu. Członek delegacji – specjalista z zakresu medycyny sądowej stwierdził u osoby otarcia, krwinka i siniaki.
- Zatrzymany w jednostce Policji stwierdził, że przy zatrzymaniu użyto wobec niego nadmiernej siły, pomimo deklaracji niestawiania oporu. Przyciśnięto mu twarz do ziemi, a za plecami założono kajdanki w bardzo bolesny sposób. Został pchnięty na ziemię i kopany przez policjantów w jednostce policyjnej. Członek delegacji – specjalista z zakresu medycyny sądowej stwierdził u osoby otarcia i krwinki.

Raport Komitetu – ustalenia w zakresie środków służących ochronie przed niewłaściwym traktowaniem

- Utrudniony dostęp osób zatrzymanych do adwokata i lekarza.
- Opóźnienia lub odmowa realizacji prawa powiadomienia osoby trzeciej o zatrzymaniu.
- Brak możliwości, **w każdym przypadku**, skorzystania z prawa rozmowy z adwokatem na osobności.
- Brak poufności badań lekarskich przeprowadzanych wobec osoby zatrzymanej.

Raport Komitetu – ustalenia w zakresie środków służących ochronie przed niewłaściwym traktowaniem

- Nieograniczony dostęp policjantów do dokumentacji lekarskiej dotyczącej osób zatrzymanych.
- Nierzetelne sporządzanie dokumentacji związanej z zatrzymaniem.
- Niewystarczająca praktyka w zakresie przekazywania informacji o prawach osoby zatrzymanej.

O tym należy pamiętać!

Zakaz tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania jest **ZAKAZEM ABSOLUTNYM!**

- Podczas zatrzymania stosować środki przymusu bezpośredniego, w tym techniki używania siły fizycznej, kierując się warunkami, zasadami i przypadkami ich użycia, określonymi w obowiązujących przepisach prawnych.
- Minimalizować użycie siły przy zatrzymaniu, zapobiegać jej nadużyciu oraz przeciwdziałać przypadkom niewłaściwego traktowania.
- Stosując kajdanki zadbać, aby nie były nadmiernie zaciśnięte.

Grafika: Centrum Szkolenia Policji, ZDDiP

O tym należy pamiętać!

Wszelkie formy niewłaściwego traktowania osób pozbawionych wolności są niezgodne z prawem i będą odpowiednio karane.

- Zapewnić osobom zatrzymanym, pełną informację na temat przysługujących praw, wyjaśniać je, również osobom niewładającym językiem polskim.
- Realizować prawo do otrzymania kopii protokołu zatrzymania.
- Rzetelnie dokumentować obrażenia zaobserwowane u osób zatrzymanych.
- Realizować prawo do zawiadomienia osoby trzeciej o zatrzymaniu.
- Dokumentować fakt zawiadomienia osoby trzeciej o zatrzymaniu i informować osobę zatrzymaną o fakcie powiadomienia.

Raport Komitetu – dodatkowe zalecenia

- Osoby zatrzymane (także nieletni) powinny mieć dostęp do adwokata od samego początku pozbawienia wolności.
- W każdym przypadku osoby zatrzymane powinny mieć możliwość korzystania z prawa do rozmowy z adwokatem na osobności.
- Osoby zatrzymane powinny mieć dostęp do lekarza od samego początku pozbawienia wolności (w tym do lekarza wybranego przez siebie).
- Badania lekarskie osób zatrzymanych powinny odbywać się poza zasięgiem słuchu oraz – o ile lekarz nie zarządzi inaczej – poza zasięgiem wzroku funkcjonariuszy Policji.
- Informacje dotyczące zdrowia osób zatrzymanych powinny być przechowywane w sposób zapewniający poufność danych medycznych.

Raport Komitetu – uwagi końcowe

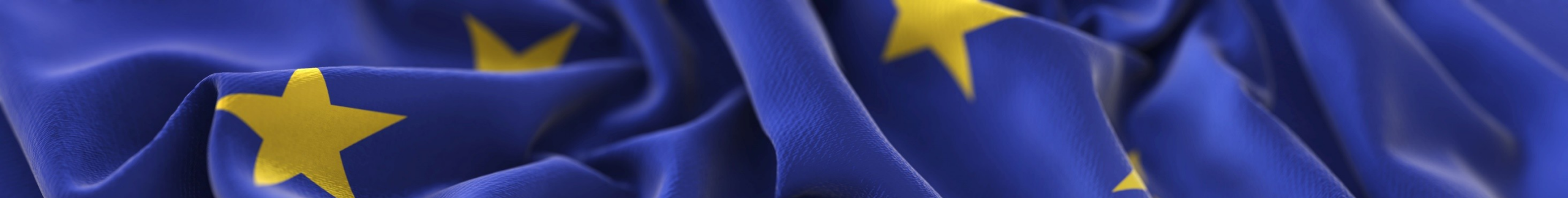
- Komitet wezwał państwo polskie do podjęcia odpowiednich i zdecydowanych działań na rzecz ochrony osób zatrzymanych przed niewłaściwym traktowaniem.
- Komitet uważa, że jeżeli władze polskie nie podejmą takich działań, to w najbliższej przyszłości ryzyko narażenia osób zatrzymanych przez policję na niewłaściwe traktowanie prawdopodobnie jeszcze wzrośnie.
- Zgodnie z zapisami Europejskiej konwencji o zapobieganiu torturom oraz niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, w przypadku gdy państwo-strona uchyla się od współpracy lub odmawia poprawy sytuacji zgodnie z zaleceniami Komitetu, Komitet może podjąć decyzję o wydaniu publicznego oświadczenia w tej sprawie.

Szanowni Państwo,

życzymy Wam podejmowania skutecznych działań.
Takich, które będą zgodne z prawem i przyczynią się do ochrony życia, zdrowia i
godności wszystkich ludzi.

Policyjni Pełnomocnicy ds. Ochrony Praw Człowieka

Prezentację opracowano na podstawie:

- Raport dla Rządu Rzeczypospolitej Polskiej z wizyty Europejskiego Komitetu do spraw zapobiegania torturom oraz niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu (CPT) przeprowadzonej w Polsce w dniach 9-16 września 2019 r., Strasburg, 28 października 2020 r.,
- Europejska konwencja o zapobieganiu torturom oraz niehumanicznemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu (Dz.U. z 1995 r. Nr 46, poz. 238 ze zm.),
- Zb. Hołda, Europejski Komitet Zapobiegania Torturom (z problematyki instytucji kontrolnych w obszarze Rady Europy), UMCS 2008.,
- A. Krempleski, Europejska Konwencja o Zapobieganiu Torturom – nowy mechanizm ochrony praw człowieka, www.webfabrika.com.pl,
- www.gov.pl,
- www.senat.gov.pl,
- www.coe.int.pl,
- www.rpo.gov.pl,
- www.wikipedia.org,
- zbiór fotografii CSP w Legionowie.

Opracowali:

podinsp. Dorota Trzaskuś, Szkoła Policji w Słupsku

podinsp. Grzegorz Jankowski, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

2021 r.